

SUON TUNNUSTA JA HITAUDEN OLEMUKSESTA SYNTYI SLOW NATURE PHOTOGRAPHY -MENETELMÄ

Anu Tossavainen

A

loittaessamme syksyllä 2017 Riitta Attilan ja Linda Sainion kanssa yhteisen *Suo parantaa* -projektimme, emme vielä tienneet minkälaiseen prosessiin tutkimuksemme veisi. Meillä oli käsissämme tuku meille uusia määritelmiä, käsitteitä ja tutkimusmetodeja, joita tulisi käyttää tai määrittää.

Aloittamamme projekti potkaisu liikkeelle huikean matkan itseeni ja sitä myöten suhteeseeni luontoon. Tajusin vasta muiden opiskelijoiden kanssa, että kaikesta tästä oli päästettävä irti. Kuunneltava itseään. Vaikka siellä olikin kauan hiljaista. Oli mentävä metsään, suon laitaan, polvistuttava varvikkoon ja painettava päänsä sammalille.

Tavoitteenamme oli tutkia miten herkistää ihmisen luontosuhdetta luontokuvauksen avulla ja miten kehittää siitä soveltavan taiteen muotoja. Tutkimusmenetelmämme oli taideperustainen toimintatutkimus, joka osallistutti niin tutkimuksessa mukana olleet perinnehoitajat kuin meidät tutkijat mukaan suon kokemiseen ja ymmärtämiseen. Taideperustaiseen toimintatutkimukseen liittyvä syklisyys, reflektointi ja yhteisöllisyys

Kuva 1. Luontoon rauhoittuminen avaa kehon kokemaan luonnon syvemmin. Kuva: Anu Tossavainen, 2019.

yhdistettynä aistien herkistämiseen loivat menetelmän, jota voidaan käyttää kameran kanssa tai ilman kameraa.

Riitta Attila kuvaa tutkimuksemme kontekstin omassa artikkelissaan ja keskittyy tarkastelemaan suon ja perinnehoitajien luontosuhteen yhteyttä. Linda Sainio pohtii artikkelissaan näyttelysuunnittelun vuorovaikutuksellisuutta. Minä puolestani käsitelen artikkelissani miten tutkimustuloksiamme voidaan soveltaa ja mihin sovellettavuus perustuu.

KEHOLLISUUDEN MERKITYS LUONTOSUHTEEN HERKISTÄMISESSÄ

Luontosuhdetta määritellään usein tajunnan, arvojen tai tunteiden kautta unohtaen sen, että luontosuhteen ulottuvuuteen kuuluvat myös kehollisuus ja ihmisen toiminta. Ihminen ei voi olla olemassa fyysisesti ilman luontosuhdettaan. Me hengitämme, syömme ja biologinen tarve luontosuhteeseen ilmenee muun muassa nälkänä ja janona. Ekopsykologit (Salonen, 2005) käyttävät termiä ekologinen alitajunta kuvaamaan alkuperäistä luontosuhdetta, joka on kokonaisvaltainen ja monikerroksinen kokemus. Tietoisuuden tasolla luontosuhde voi Willamon (2005) mukaan olla kuitenkin katkennut. Alkuperäinen luontosuhde voi häiriintyä ja heikentyä hyvinkin varhaisessa vaiheessa, niin että ihminen ei enää tunnista oman luontonsa tarpeita. Joskus tällainen toiminta voi jopa kääntyä ei pelkästään luontoa vaan ihmisen itsensä luontoa vastaan.

Willamo (2005) toteaa väitöskirjassaan kehollisuuden eli ihmisen tietoisuuden vähenneen ajan saatossa. Asuessamme kaupungissa oma ekologinen ajattelumme hämärtyy, kun emme enää tiedosta mistä ruoka oikeastaan tulee tai millä huoneisto lämpenee. Tietoisuuden vähenemiseen voi myös liittyä se, että ihmisen luontosuhdetta tarkastellaan pelkästään tajunnallisena ilmiönä tai elintoimintoja biologisena ilmiönä. Oman kehon ja sisäisen luonnon ymmärtäminen osaksi ekologista ympäristöä toisi myös ymmärrystä arkipäivän luontosuhteeseen. Willamo (2005) esittääkin luontosuhde-käsitteen laajentamista koskettamaan ympäristö-käsitettä, vastaavalla tavalla kuin käydään keskustelua kestävän kehityksen käsitteen laajentamista. Luontosuhde ei käsittäisi pelkästään luonto/kulttuuri- eikä sisäinen/ulkoinen -määritelmää vaan se laajenis koskettamaan ekologista, sosiaalista, kulttuurista ja taloudellista ulottuvuutta eli kestävän kehityksen määritelmää (Willamo, 2005).

Soveltavaa kuvataidetta ja luontokuvausta interventiona käyttäen tutkimme sitä, vaikutimmeko osallistujien luonto- eli suosuhteeseen. Aistien monipuolisen aktiivoinnin avulla korostimme ihmisen kehollisuutta ja kehollisuuden osuutta luonto-

tai suosuhteen muuttumiseen. Aistien aktivointia käytimme perinnehoitajia kuvatessamme ja hyvinvointiretken aikana. Hyvinvointiretken aikana emme kuvanneet osallistujia vaan kannustimme retkeläisiä kuvaamaan luontoa matkapuhelimen kameralla. Käytimme aistien herkistämiseen erilaisia fyysisiä harjoitteita, luonnon havainnointia, ohjasimme kuuntelemaan ja haistamaan suoluontoa sekä maistimme erilaisia makuja suoluonnon kasveista ja marjoista. Koimme suoluonnon yhdessä kuvattavien kanssa.

Kuva 2. Puun halaaminen toimi yhtenä harjoitteena hyvinvointiretkellä. Kuva: Anu Tossavainen, 2018.

TAIDEPERUSTAINEN TOIMINTATUTKIMUS TUOTTEISTAMISESSA

Tutkimustyötämme tehdessämme meille alkoi vähitellen selkiytyä mitä ja minkälaisia mahdollisuuksia yhteisöllisessä prosessissa piilee. Taideperustainen toimintatutkimus toimi erinomaisena tuotteistamis- ja palvelumuotoilumylynä uutta palvelua tai tuotetta kehitettäessä. Meille tutkijoille oli selvää jo tutkimuksen alkuvaiheessa, että syntymässä olisi jokin luovaan luontokuvaukseen ja matkailuun liittyvä palvelutuote. Matkailu on merkittävä toimiala Kuusamossa, joten liitántä matkailuun oli luonteva toimintamme kannalta. Toisaalta taas olimme tekemisissä ekosysteemipalvelujen aineettomien palvelujen ja erityisesti kulttuuripalvelujen kanssa, joihin matkailu myös voimakkaasti nojaa.

Luonnon virkistyskäyttö kasvaa koko ajan, mikä näkyy muun muassa kansallispuistojen kävijämäärien kasvussa ja luontomatkailun suosion kasvamisessa. Matkailun megatrendejä ovat erityisesti kestävä matkailu ja hiljaisuus, rauhoittuminen ja tavoittamattomissa oleminen. Matkailijat ovat valvettuneita ja he haluavat tietää miten palveluntarjoaja ottaa huomioon ympäristön ja paikallisuuden. Luonto, hyvinvointi ja erilaiset aktiviteetit halutaan yhä enemmän liittää matkailun yhteyteen, mutta toisaalta halutaan yhä enemmän yksilöllisiä palveluja. (TEM, 2015.) Matkailussa syntyi 1980-luvulla liike, jota kutsuttiin *hitaaksi matkailuksi*. Hitaassa matkailussa kiinnitettiin huomiota paikallisuuteen, ekologisuuteen ja elämänlaatuun. Hitaan matkailun arvoja ovat myös ympäristötietoisuus ja vaikutusten minimointi sekä paikallisiin ihmisiin ja kulttuuriin tutustuminen.

Kuva 3. Suon pumpulinen
tuntu. Päällekkäisvalotus.
Kuva: Anu Tossavainen,
2018.

(Dickinson & Lumsdon, 2010.) Hitaus sopii hyvin menetelmäämme, sillä tarkoituksena on hidastaa luonnossa oloa pyrkien pois kiireestä ja suorittamisen tunteesta. Tällöin luonnon tarkkailulle ja luontoon uppoamiselle jää riittävästi aikaa. Flow-tilan saavuttamiseksi on annettava itselle aikaa ja tilaa, jotta luonnolle herkistymistä voi tapahtua.

SOVELTAVA KUVATAIDE JA LUONTOKUVAUS KEHITTÄMISEN VÄLINEINÄ

Luova luontokuvaus tunnetaan tekniikoista, joissa poistutaan perinteisen valokuvauksen asetuksista ja kriteereistä. Opintojemme aikana opettelimme käyttämään erilaisia suotimia ja kuvaamaan monivalotus- ja hallittu kameran liikutus -tekniikoil-

la. Tekniikat tuovat kuviin maalauksellisuutta ja taiteellisuutta verrattuna dokumentaariin kuviin.

Suotutkimuksemme alkaessa, pohdimme usein sitä mitä luova luontokuvaus on ja voiko se olla muutakin kuin pelkkää tekniikkaa. Hyvin pian puheissamme alkoivat näyt-
täytyä sanat hidas, tietoinen ja luontosuhde.

Kaiken toiminnan ja tutkimuksen aikana tapahtuneen taustalla vaikuttivat voimakkaasti perinnehoitajien luonnosta ja kansanperinteen traditioista ammentava tieto ja taito. Ihminen on kohdattava ihmisenä ja koettava ihmisenä. Aivan kuten perinnehoitajatkin kohtaavat hoidettavansa, mekin kohtasimme kuvaajina kuvattavamme. Lisäksi tutkimuksessamme vahvistui ajatus siitä, että ihminen on osa luontoa ja luonnossa ollessaan tuntemus vielä vahvistuu. Moniaistisuus avaa sekä esteettistä että kehollista kokemusta suoluonnosta, jolloin tunnemme vahvaa yhteenkuuluvuuden tunnetta toistemme ja suoluonnon kanssa. Aivan kuten perinnehoitajatkin ovat traditionsa kautta sitoutuneet olemaan yhteisönsä, ihmisten ja luonnon palveluksessa, olemme mekin taiteen maistereina sitoutuneet olemaan ihmisten, yhteisön ja luonnon palveluksessa. Kuvaustapahtuma suolla tai luonnossa vaikuttaa yhtä lailla kuvaajaan kuin kuvattavaankin. Kuvaajan kokemuksissa on samaa energia virtausta kuin perinnehoitajien hoidoissa. Perinnehoitajat kuvasivat haastatteluissa energian tuntevan kihelmöintinä käsissä ja sormissa. Vastaavalla tavalla me koimme kuvaushetkissä energian läsnäoloa, joka oli jotain selittämätöntä, mutta joka kumpusi tilanteesta ja tunnelmista.

SLOW NATURE PHOTOGRAPHY

Luovassa luontokuvauksessa ja moniaistisessa kuvauksessa syntyy kokemuksia, jotka tuottavat hyvinvointia. Suon kokeminen tai näkeminen ei pysähdy pelkkään visuaaliseen esitykseen vaan sama energeettinen väreily jatkuu luontokuvassa, jonka ihminen muodostaa luonnossa ollessaan tai tällaista luontokuvaa katsoessaan. Samalla hämärtyy ennakoasenne ihmisen luontoon kuulumattomuudesta.

Tutkimuksemme aikana syntynyttä ja muotoutunutta Slow Nature Photography -menetelmää voi kuvata seuraavasti: Hitaasti tietoisuuteen nouseva prosessi, jossa valokuvaaminen ei pysähdy kohteeseen vaan sitoo kuvaajan, kuvattavan ja paikan luonnonyksyyteen. Slow Nature Photography -menetelmämme lähtökohtana on ihmisen kuuluminen niin luontoon kuin luontokuvaankin. Kehollisuuden ja moniaistisuuden

Kuva 4. Luonto minussa.
Päällekkäisvalotus. Kuva:
Anu Tossavainen, 2018.

keinoin voidaan luoda uusia kokemuksia luonnossa ja näin Slow Nature Photography:n avulla voidaan herkistää ihmisen luontosuhdetta.

Slow Nature Photography -menetelmää voidaan soveltaa kuvaustuotteena, jossa kuvaaja kuvaa ihmistä luonnossa. Menetelmää voi myös käyttää palvelutuotteessa, jossa luonto voidaan nähdä kulkematta pitkiä matkoja. Uppoutuminen luontoon voi tapahtua lähiluonnossa. Menetelmää voi myös käyttää yhteisöjen hyväksi muun muassa tekemällä erilaisia hyvinvointiretkiä piiloutuneisiin paikkoihin ja näin tehdään näkymättömistä paikoista näkyviä. Olivatpa paikat kaupungissa tai maaseudulla. Tällöin hyvinvointivaikeutusten lisäksi saavutetaan parhaimmillaan osallistujien juurruttamista paikkoihin.

LÄHTEET

Dickinson, J. & Lumsdon, L. (2010). *Slow Travel and Tourism*. London: Earthscan.

Salonen, K. (2005). *Mieli ja maisemat. Ekologia ja ympäristöpsykologian näkökulmia*. Helsinki: Edita Prima Oy.

TEM (2015). *Sirpalepolitiikasta kohti luovan talouden ekosysteemiä - Loppuraportti työ- ja elinkeinoministeriön Luovan talouden strategisesta hankkeesta 2008–2011*. Haettu 3.4.2019 osoitteesta <https://tem.fi/documents/1410877/3346190/Sirpalepolitiikasta+kohti+luovan+talouden+ekosysteemiä+28092011.pdf>

Willamo, R. (2005). *Kokonaisvaltainen lähestymistapa ympäristönsuojelutieteessä. Sisällön moniulotteisuus ympäristönsuojelijan haasteena*. (Väitöskirja). Helsinki: Helsingin yliopisto. Haettu 3.5.2019 osoitteesta: <http://ethesis.helsinki.fi>